

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

## **Historia Zaringo Badensis**

**Schöpflin, Johann Daniel**

**Carolsruhae, 1765**

XXV.

[urn:nbn:de:bsz:31-295118](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-295118)

## XXV.

INSTRUMENTUM CONDITÆ FRIBURGI CIVITATIS  
IN BRISGOVIA.

A N N O M C X X.

*Ex autographo Friburgensi.*

**I**n nomine Domini. Notum sit omnibus tam futuris quam presentibus quod *Bertholdus Dux Zaringie* in loco proprii fundi sui Fribure videlicet. secundum jura Coloniæ liberam constituit fieri civitatem. anno ab incarnatione Domini Millesimo centesimo vicefimo. Mercatoribus quibuscunque *personatis (a)* areas in constituto foro in proprium jus distribuens ad domos in eisdem areis edificandas. Singule autem aree in longitudine centum in latitudine quinquaginta pedes habebunt, & de qualibet area XII. den. publicè monetè annuatim in festo beati Martini jure censuali Domino sunt persolvendi. Cum autem juxta consensum ac decreta regis & principum ejusdem constitutio fori confirmata fuisset. mercatoribus undecunque ad eundem locum confluentibus, quæ subscripta sunt, concessit privilegia. Omnibus in eadem civitate manentibus jure perpetuo retinenda. Constituit autem, ut quicumque Dominus postmodum eandem civitatem hereditario jure possideret eo decedente, quisquis inter heredes ipsius senior extiterit dominium ejus-

---

(a) Personatis, id est, dignioribus, honestioribus.

dem civitatis obtineret. Dedit autem pacem & securitatem itineris omnibus forum ejusdem civitatis adeuntibus hoc promittens. quod quicumque sua spoliatus fuerit. si predonem nominatim exprimeret aut reddi faceret. aut ipse persolveret. Burgensibus suis in omni jurisdictione sua theloneum condonavit. Quicumque friburg burgenfis fuerit volens inde recedere, rerum & corporis usque in Medium Renum & per totum sui comitatus ambitum securum debet habere *ducatum* (b) Domino conducente. Dominus dabit ecclesiam Sacerdoti, quem burgenfes communiter elegerunt. Plebanus Sacrifam habere non debet, nisi de communi civium voluntate sumptum. Ad hoc ministerium procurandum, Scultetum, Lictorem, pastorem, quem burgenfes anuatim elegerunt, Dominus ratum habebit & confirmabit. Thelonearius omnes pontes ad vallum civitatis pertinentes parare tenetur, & quicquid pecoris in eis amissum fuerit, ipse persolvat. Hæc autem sunt jura thelonearii. De equo *IIII.* den. de mulo *XVI.* den. de asino *VIII.* den. de bove *I.* den. de cute obl. de porco obl. de *berna* (c) obl. de quatuor ovibus *I.* den. Totidem caprè *I.* den. de *souma* (d) vini quod hic emittur, obl. de souma falis obl. de souma frumenti *I.* den. de Centenario aruiné *IIII.* den. de centenario depi (e) *IIII.* den. de centena-

(b) Ducatum, id est, conductum, sîcher Geleit.

(c) De berna, id est, de verre, sive porco non castrato.

(d) Souma, alias Sagma, onus jumenti clitellaris.

(e) Sepum pro *Sevum*, Schmer.

rio plumbi puri den. De centenario plumbi, quod dicitur *malterbli* (*f*) obl. Qui solvit libram cum stagno : cum pipere : cumino : thure : laureis. dabit III. den. De cera similiter. De oleo similiter. De vestibus similiter. De pellibus ovium. caprarum. & hircorum similiter. De Sale, quod adducitur similiter. De calibe similiter. De *rakisen* (*g*) similiter. *Ein Schoubferri* (*h*) I. den. Numerus de allec (*i*) I. den. Pondus Lané I. den. De quatuor equis extra civitatem euntibus I. den. de pane qui vendendus in sportis educitur I. den. In faccis educus obl. Alienus de vase vini quod ducit in civitatem si simul vendit III. den. Si vendit ad tabernam. *de libra dabit III. den.* De omni genere mali equus dat den. asinus obl. Omne genus leguminum & nucum *malтарum* I. den. Equus cum rapula (*k*) den. Asinus obl. De plaustrata feni, straminis, *circorum*, *meniorum*, (*l*) den. Plaustrum novum quatuor rotarum den. dué roté obl. Souma mellis III. den. De centenario cupri III. den. *Melius* (*m*) theloneum dabit quilibet in hac civitate. Monachus seu Clericus vel ministerialis Domini non dabunt theloneum in civitate. Qui servat publicam libram burgenfi gratis concedat. Si

(*f*) Hodie *Stangenbley*.

(*g*) Grobes Eifen.

(*h*) Fasciculus ferri, *Schieneisen*.

(*i*) Numerus Halecum, scil. 120.

(*k*) Rapula à rapa.

(*l*) *Maen*, Magfamen.

(*m*) *Melius* pro medium thelonium, den halben Zoll, quod hodieque Friburgi in usu est, ubi cives nonnisi dimidium thelonium respectu exterorum persolvunt.

melius *vadium* ponit, videlicet tres solidos valens, quod si negaverit, si convictus fuerit testibus, quamdiu non satisfecit, nullum jus in Civitate habebit. Si autem conquerens probare non potest, quod ipse sibi libram negaverit ille juramento se non esse reum demonstrabit, & interea cum hoc non fecerit, quilibet *dabit & suscipiet cum libra qua voluerit*, & nulli satisfaciet. Ipse autem illi cui libram negaverat plenarie restituet. si quod exinde dampnum se legitime probaverit accepisse: si autem concesserit & mercedem acceperit, si convictus fuerit, gratiam amisit Domini. Extraneus dabit obl. de omni centenario. Quilibet burgenfis libram si vult habeat. cum qua concivibus suis & non extraneis ponderare debet. Quicquid emitur ab extraneo vel venditur extraneo, cum publica libra debet ponderari. Omnis mensura vini, frumenti, & omne pondus auri & argenti in potestate XXIII. Consulm erit, & postquam ea equaverint, uni eorum, cui visum fuerit, civitas committat, & qui postmodum majorem vel minorem habuerit, furtum perpetravit si vendit aut emit per ipsam. Omnis burgenfis hujus civitatis est *genoz* possessionis cujuslibet, si eam sibi forte voluerit comparare, nec de bonis suis dabit ullo modo jus advocatié: ante festum sancti Martini XIII. noctes. & XIII. post. nullus carnifex bovem aut porcum emere presumat, nisi quem in macello coram se secare voluerit ad vendendum, quod si transgreditur jus civitatis infregit. Qui proprium, non obligatum, valens marcam, in fribure habuerit, burgenfis est. Quicumque carens herede legitimo fribure moritur. omnia sua bona XXIII. consules diem & annum in sua tenebunt potestate: si intra tempus hoc aliquis cum testimonio venerit idoneo. quicquid defunctus reliquit.

unus heres plenarie possidebit. Si autem nullus heredum suorum venerit. una pars pro remedio animæ suæ. altera Domino. tertia dabitur ad munitionem civitatis. Omnis mulier est *genoz* viri sui in hac civitate; & vir mulieris similiter. Omnis quoque mulier erit heres viri sui. & vir similiter erit heres illius. Burgensis quilibet uxore sua vivente de omni possessione sua quod vult disponit. si alter eorum moritur. de proprio & hereditate sua nichil facere potest, nisi famis eum necessitas urgere ceperit. & illam necessitatem juramento probabit. si autem aliquis heredum necessaria sibi ministrare voluerit. de rebus suis non habebit disponendi potestatem. Si burgensem vel uxorem ejus relictiis pueris mori contigerit. postmodum uno puerorum mortuo. alter in hereditate sibi succedet. nisi prius inter eos bona fuerint divisa. tunc pater aut mater hereditatem habebit. Alienus extra civitatem existens. si rem in civitate positam emerit a burgenfi. mediam thelonci partem dabit. Quotquot uxores quilibet burgensis habuerit. filii cujuslibet matris bona ipsius hereditate possidebunt. Puer sub patris vel matris constitutis imperio. quamdiu sui juris non. nichil de rebus suis per ludum vel aliquo potest modo expendere. Si autem fecerit. patri vel matri reddendum est de jure. & si quis mutuam sibi dederit. de jure sibi nunquam perfolvetur. Nullus *infra XII. annos* constitutus testimonium ferre. nec sibi nec aliis prodesse poterit vel obesse. nec infringere potest jus civitatis. Si quis in extremis positus. liberos suos alicui commiserit. & ille mercedis gratia malefecerit eis. si testibus convincitur. corpus erit burgenfium. & bona Domino sunt adjudicanda. & qui post illum proximus eis a patre fuerit. Curam eorundem geret puerorum. & eos usque *ad XII. annos* & amplius donec bona sua non poposcerint in cura sua retinebit.

Si quis burgenfis uxorem alterius conviciis provocaverit. X. libris emendabit. si testibus convincitur. Nullus hominum vel ministerialium Domini in civitate habitabit, nec jus habebit burgenfium. nifi de communi civium confensu. ne quis burgenfium illorum *testimonio* possit offendi. nisi Dominus civitatis liberum eum dimiserit. Si burgenfes inter se rixati fuerint. non sunt cogendi ad faciendum querimoniam. nec Dominus vel Judex civitatis debet ullo modo super hoc movere questionem: si autem alter eorum Domino vel judici conquestus fuerit. & post mortem in manifesto querimoniam occulte reconciliati fuerint. si judex reconciliationem improbaverit occultam. compellere poterit eum si vult ad querimoniam peragendam. Omnes autem qui reconciliationi facte presentes intererant. gratiam Domini perdidit. Nullus extraneus testis erit super burgenfem, sed tantum burgenfis super burgenfem. Omne testimonium duobus idoneis testibus est producendum. & hoc de visu & auditu. Si super aliqua Sententia fuerit inter burgenfes orta discordia ita quod una pars illam vult tenere sententiam, alia vero non. ex XXIII. consulibus duo non simplices burgenfes super ea Coloniam appellabunt si volunt: & si cum testimonio Colonienfium reversi fuerint. quod vera sit sententia. pars contraria reddet eis expensam omnem quam fecerunt. si vero Colonienfium iudicio non obtinebunt sententiam. ipsi damnum ferent & expensam. *Burgenfi licet vendere vel dare uxore sua vivente quicquid possidet.* Si quis burgenfem in propria *area* vi invaserit. vel temere domi quesierit: quicquid ei mali fecerit. *non emendabit.* Extraneus cum burgenfi duellum non faciet. nisi sit de voluntate burgenfis. Si quis irato animo infra civitatem aliquem die vulneraverit. si duobus idoneis testibus convictus fuerit, manu truncabitur: si

vero occiderit. decollabitur. si autem nocte contigerit. vel in taberna nocte sive die duello convincendus erit. ea de causa, quia taberna nocti affimilatur propter ebrietatem. si autem accusatus predictorum testium testimonium non acceptaverit. cum altero testium duellum inire sibi licebit. Si homicida aufugerit. domus ejus funditus destruetur. & per annum integrum inedicata manebit. post revolutionem anni heredes ejus si voluerint destructam domum reedificabunt. & libere possidebunt. impensis tamen prius Domino LX. Solidis. Predictus vero reus si postmodum in urbe capietur. statuté pené subjacebit. Si burgenfis burgensem depilaverit in civitate. vel percusserit. vel temere ad domum suam accesserit. vel eum ceperit. vel capi fecerit. gratiam Domini amisit. cetera judicia sunt caufidici. Si duo cives se invicem capillaverint. qui auctor fuisse testibus convincitur. *alter vero non.* Si burgenfis extraneum percusserit vel depilaverit. LX. Sol. emendabit. Si duo burgenfes amici civitatem exierint. & inter se altercati alter alterum capillaverit. vulneraverit. vel occiderit. auctor pro fatisfatione *III. Solidos* caufidico dabit. Si vero inimici urbem exierunt. & se invicem capillaverint. vel percusserint. vel alter alterum occiderit. si convinci potest idoneis testibus. eadem pena ac si in civitate contigisset puniatur. Si duo burgenfes amici civitatem exierint. & inter se altercati sine concordia separati fuerint. si postmodum antequam in civitatem reversi fuerint. alter in alterum maligne insultum fecerit. eadem pena ac si in civitate fuerit, puniatur: Omnis qui venit ad hunc locum. libere sedebit. nisi fuerit proprius alicujus. & confessus fuerit dominum. tunc Dominus relinquet aut deducet eum. si vero Dominum negaverit. Dominus septem  
proxi-



proximis cognatis suis probabit eum esse ejus. & tunc habebit eum. Quicumque in hac civitate diem & annum nullo reclamante permanferit, fecura de cetero gaudebit libertate. Orta feditione, si quis tumultum audierit, & armatus illuc venerit, penam non subibit, si autem audito tumultu non armatus venerit, & postea domum rediens rursus cum armis venerit, & de hoc convictus fuerit, gratiam Domini amisit. Si civis convivem suum in extraneo judicio persequitur, ea que amittit apud extraneum judicem, ipse sibi reddere tenetur, & postea judici suo tribus solidis emendabit, sed si fecerit eum capi, gratiam Domini amisit. Si extraneus civem fugaverit, vel vulneraverit, si civis prius notificaverit judici, & si postea extraneus in civitatem venerit, quicquid ei mali civis intulerit, nullam apud judicem super hoc penam sustinebit. Si civis extraneum in judicio pro debito convenerit, judex eum sex Septimanis in expensa sua reservabit, si expensam per se non habeat, & hoc dico si debitum non negaverit, post quos dies judex creditorem datis sibi tribus solidis reddet, accepta competenti ab eo cautione, quod nullum inferat malum debitori. Si quis res alterius dat vel vendit vel obligat, eo presente nec contradicente: si postea contradicit, nichil ei valebit. Nemo rem sibi quoquo modo sublatam repetere vel sibi vindicare audeat, nisi juramento probaverit, eam sibi furto vel preda fuisse sublatam. Si autem is in cujus potestate invenitur dixerit, se in publico foro non profurato nec pro predato ab ignoto emisse: cujus etiam domum ignoret, & hoc juramento probaverit, nullam penam subibit, si vero a noto sibi se emisse confessus fuerit XIII. diebus eum querere sibi licebit, quem si non invenerit & verandum suum non attulerit, penam latrocinii sustinet.

*Cod. Dipl.*

H

nebit. Quicumque five iudex five civis aliquis quempiam sine sententia in civitate ceperit. non autem furtum vel falsam monetam apud eum invenerit. gratiam Domini amifit. *Burgensis habens dominum cuius fateatur esse proprius. cum moritur. uxor ejus predicto Domino nihil dabit.* Si quis gratiam Domini amiferit. sex septimanis rerum & corporis *infra* villam & extra pacem habebit. & de bonis fuis extra civitatem pro voluntate fua difponet. Res autem mobiles vel immobiles & domum fuam *infra* civitatem non licet ei vendere vel obligare : ut fi *infra* dictum terminum gratiam Domini non meruerit. per domum propriam. & alia in civitate reperta cogat eum gratiè fuè reformari. Si vero Dominus ultra montana tranfierit. usque ad reditum ejus pacem habebit. *Burgenses* non tenentur ire cum Domino in expeditione. nifi iter unius diei. ita tamen ut unusquisque fequenti nocte poffit ad propria remeare. Si quis autem alterum in eadem expeditione quoquo modo leferit. tamquam in civitate factum puniatur. cum vero predicta expeditio communiter precipitur. quicumque civium audierit. & non exierit nifi legitimam caufam pretenderit. domus ejus funditus destruetur. Si quis bonum quod in vulgari dicitur Erbe, alicui obligaverit. ille cui obligatur certus est in pignore. quamdiu alter eorum inde jura dederit. *fi vero jura inde cedentia* neuter dederit. bonum in Domini jure redit potestatem. Si domus alicujus in civitate arferit, quamdiu cenfum & collectam & alia jura non superfederit. jus *burgensium* non amifit. fi autem alter *curtim* emerit. *burgensis* inde non erit. nifi superedificet. *Si burgensis vadens in provinciam.* extraneum percufferit vel capillaverit. & extraneus in civitatem veniens conqueftus fuerit. nullam fatisfactionem erit habiturus. *Quicumque extraneo rerum fuarum* aliquid acceperit. pro eo

quod domum in civitate sibi comparaverit, gratiam Domini amisit. Quicumque mulierem post mortem mariti sui coegerit, vel accipere virum, vel esse sine viro, jus civitatis infregit. Si quis domum alicujus intraverit. ex quo sibi semel introitum interdixerit. quicquid ei postmodum ab hospite domus acciderit. nullus ei emendabit. Si filius burgenfis concivis sui filiam occulte dilexerit. & cum ea concubuerit. & hoc manifestatum fuerit. si judicio burgenfium possibilitas inter eos visa fuerit contrahendi. contrahere compellantur. In duello tam ille qui impetit, quam ille qui impetitur. si victus fuerit. pari pené subjacebit. Duellum autem non debet fieri nisi pro sanguinis effusione. vel pro preda. vel pro morte. cum autem aliquis sanguinolentus efficitur. si conqueri vult pulset campanam. ad cujus sonitum XXIII. venire tenentur, qui lesum lavabunt. & si fuerit ibi plaga sanguinis. reus pene supradicte subjacebit. Sin autem: id est. si plaga sanguinis inventa non fuerit. ille qui pulsaverat rei penam sustinebit. *Quilibet XXIII. Consulium. XII. d.* de curti sua retinebit: nec stabunt in judicio pro quacumque causa fatisfacturi. nisi pridie facta fuerit eis ore ad os edictio. nisi jus civitatis infregerint. Quilibet consulium debet habere bancum unum sub tribus Lobijs qui per juramentum a prima fundatione Civitatis sunt institute: uno vero consulium mortuo qui in ejus locum succedet, eundem bancum possidebit. Sunt autem tres lobie: inferiores macelli. Lobia prope hospitale. Banchi panum (n) apud forum piscium. Consules autem possunt decreta constituere super vinum. panem.

(n) *Brodänke.*

& carnes. & alia. secundum quod universitati civitatis viderint expedire: & quicumque super hijs juraverint. si forte infringunt. honorem suum amiserunt. & bona eorum publicabuntur. Si autem Dominus infringit. jura neglexit Civitatis. & quocumque modo decretum factum fuerit. ita debet accipi. & quotiens infringitur. totiens accipiat. (o)



Sigillum ex cera rubra, appensum serico rubro, in medio, quo duæ membranæ colligatæ sunt.

Longitudo duarum membranarum, quæ confutæ sunt filo, III. pedum VII. pollicum est. Latitudo I. pedis regij & V. pollicum.

Character scripturæ ex ipso seculo XII. est. Diphthongi ubique comparent. Vocalis *e* in fine vocum semper caudata est inferius.

(o) Hic incipit sanctio legum ac jurium totius membranæ.